

Rapport Nr. 0595

Archeologienota

Kontich, Meylweg
Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies	2
2.1	Aanleiding vooronderzoek	2
2.2	Resultaten vooronderzoek	2
2.1	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	5
3	Programma van maatregelen	6
4	Bibliografie	7

1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt		2021-119
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021C26 (Bureauonderzoek) 2021C27 (Landschappelijk bodemonderzoek)
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Kontich
	Deelgemeente	Driehoek
	Straat	Meylweg
Kadastrale gegevens	Gemeente	Kontich
	Afdeling	2
	Sectie	C
	Percelen	64C en 66D
Coördinaten	Noordoost	X: 156953,11 Y: 203201,04
	Noordwest	X: 156859,15 Y: 203164,71
	Zuidoost	X: 156936,19 Y: 203064,91
	Zuidwest	X: 156908,42 Y: 203051,76
Oppervlakte plangebied		Ca. 6.998 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 3.720 m ²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

2 Gemotiveerd advies

2.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van de geplande aanleg van enkele constructies in recreatiegebied voor dagrecreatie aan de Meylweg in Kontich. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2 Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

- *Bureauonderzoek*

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Kontich. Het plangebied ligt in de huidige gemeente Kontich, meer bepaald in het 'gehucht' Driehoek. Ten zuiden van het plangebied, op ca. 1,3 km, bevindt zich Kontich-Kazerne. Kontich-Kazerne is van naam en expansieperiode een vrij jonge wijk. Toch gaat de oudste bewoning in deze omgeving ver terug in het verleden.¹ Algemeen kan er genomen worden dat de omgeving rondom het plangebied gekenmerkt wordt door archeologische resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd op basis van de centrale archeologische inventariskaart. In de zeer nabije omgeving zijn er archeologische sporen en vondsten aangetroffen uit de steentijd, bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode, vroege en late middeleeuwen, 17de eeuw en 19de eeuw. De archeologische sites en vondstmateriaal zijn gevonden via onder meer archeologische onderzoeken met ingreep in de bodem (proefsleuvenonderzoek en opgraving), alsook via veldkartering, metaaldetectie en kaartstudie. Op historisch kaartmateriaal komt naar voren dat het plangebied van ca. de 2de helft van de 18de eeuw onbebouwd is gebleven tot 2015.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II (DHM II) tussen ca. 10 en 27 m + TAW. Het plangebied situeert zich een lager gelegen gebied. Op ca. 140 meter ten zuiden van het plangebied stroomt Lachenebeek. Deze waterloop is een zijrivier van de Grote Nete. Ten noorden van het plangebied is een hoger gelegen gebied aanwezig, met name de cuesta van Boom. Het plangebied zelf bevindt zich tussen ca. 16 en 19 m +TAW. Er bevinden zich in het plangebied, voornamelijk in het noordelijke en centrale gedeelte van het plangebied enkele ophogingen van ca. 2 m, volgens het DHM II. Mogelijk is deze ophoging te wijten aan antropogene factoren, zoals hierboven eerder is vermeld. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als een w-Lca-bodem en een w-Lda-bodem. De w-Lca-bodem is een matig droge zandleembodem met textuur B-horizont. De w-Lda-bodem is een matig natte zandleembodem met textuur B-horizont. Doordat het plangebied binnen de gradiëntzone valt van ca. 250 m afstand tot een waterloop waarbij er de aanwezigheid is van een B-horizont, volgens de bodemkaart, is er een grote kans aanwezig op het aantreffen van steentijdartefactensites.

¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kontich-Kazerne>. (Geraadpleegd op 08/03/2021).

Uit één van de naburige onderzoeken komt echter wel naar voren dat het plangebied in het verleden werd afgegraven en opgehoogd met een pakket tertiair zand. De kans op steentijdartefactensites wordt hierdoor vrij laag geacht, doordat de oorspronkelijke bodemopbouw grotendeels verdwenen is. De partiële afwezigheid van de Bt-horizont komt door diepgaande ploegactiviteiten. Er werd nog wel een proefsleuvenonderzoek geadviseerd om de aan- of afwezigheid van grondsporen te onderzoeken.² De resultaten van bovenstaand onderzoek geldt tevens voor een archeologisch onderzoek dat zich net ten zuiden van het plangebied bevindt. Uit de boringen is afgeleid dat op ca. 1,2 m -mv de C-horizont werd aangetroffen. In de overige boringen werd een Ap-Aan-bodemprofiel aangetroffen. Tot ca. 2 m -mv werd een verrommelde gemengde C-horizont aangetroffen na een zeer dunne Ap-horizont (ca. 2 cm dik). De vermenging is ook hier weer één met tertiair glauconiethoudend zand. Er werd geen onaangestaste C-horizont aangetroffen. In de Aan-horizont werd er baksteen en beton aangetroffen. Archeologische sporen en vondsten zijn verdwenen omwille van het feit dat de B-horizont is verdwenen en de C-horizont is afgetopt. Hierdoor wordt er geen verder archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd.³

Bovenstaande resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek en/of controleboringen kunnen echter ook aanwezig zijn in het plangebied. Via historisch kaartmateriaal, orthofoto's en informatie van de opdrachtgever is het terrein vóór 2015 (aanleg van Airzone) in gebruik geweest als voetbalvelden. Mogelijk kunnen er drainagebuizen aanwezig zijn in het plangebied. Indien buizen aanwezig zijn, nemen zij een diepte aan van ca. 80 cm -mv. Daarnaast zijn binnen het terrein ook zandhopen aanwezig geweest. Deze zandhopen zijn afkomstig van de aanleg van een diepe bouwput in de nabije omgeving. De reden van deze diepe bouwput is onbekend. De zandhopen werden onder meer verspreid over het terrein, alsook in de nabije omgeving. Daarnaast zou er binnen het onderzoeksterrein grond aanwezig zijn dat afkomstig is van de aanleg van een treinspoor, volgens de opdrachtgever. Volgens hem heeft er in het verleden een grote ophoging plaatsgevonden binnen het terrein. Hoe deze ophoging net heeft plaatsgevonden, is onbekend. Op het DHM II kunnen er onder meer hoger gelegen zones gezien worden, vermoedelijk hebben deze zones met bovenstaande factoren te maken. Een groene zone op het bestaand inplantingsplan (in het zuidoostelijke gedeelte van het plangebied) lijkt de gelijkaardige ophogingszone vanop het DHM weer te geven, echter zijn hierop geen hoogtes weergegeven. Het landschappelijk bodemonderzoek dient hier verder uitsluitel over te geven.

De opdrachtgever plant op het terrein de geplande aanleg van enkele constructies in recreatiegebied voor dagrecreatie aan de Meylweg in Kontich. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. Er zullen tien padelvelden aangelegd worden. Hiervan zullen er vijf overkapt worden. Ook zal er een wadi en een zandbak worden aangelegd. Deze ingrepen zullen gebeuren in het westelijke gedeelte van het terrein. Het volledige plangebied zal hierbij niet onderhevig zijn aan de toekomstige bodemingrepen. Een groot deel van de bestaande constructies, zoals een deel van de speeltoestellen, de tentconstructie, het eventgebouw met berging en een zandbak zullen behouden blijven, alsook de aanwezige parking in kiezels zullen behouden blijven. Twee laagstammige bomen in noordoostelijke hoek zullen echter wel gekapt worden, zoals eerder vermeld. Vooraleer deze constructies gemaakt zullen worden zal er over het deel waar de bodemingrepen zullen gebeuren nivelleringswerken gebeuren. Er zal ca. 33 cm worden afgegraven in het noordelijke gedeelte van de zone voor bodemingrepen waarbij er ca. 120 cm zal opgehoogd worden in het zuidelijke gedeelte van de zone voor bodemingrepen. Dit laatste is voornamelijk ter hoogte van de toekomstige overdekte hal. De overdekte hal voor de vijf padelvelden zal worden gebouwd via funderingsblokken waarbij deze blokken een afmeting hebben van 150 cm bij 150 cm en een diepte van 70 cm.

² De Boeck, S. en B. Cleda. 2018: 64-68 en 79.

³ De Rijck, A. 2020: 25-36 en 57.

De blokken in het noordelijke deel van de hal zullen zich hierbij in het maaiveld bevinden. De blokken in het zuidelijke gedeelte van de hal zullen zich bevinden in de ophoging. De padelvelden an sich zullen een totale diepte hebben van ca. 20 cm -mv. In het noordelijke gedeelte van de zone voor bodemingrepen zullen de padelvelden zich bevinden op ca. 55 cm onder het oorspronkelijke maaiveld. In het midden van de zone voor bodemingrepen zullen deze velden op ca. 20 cm onder het oorspronkelijke en toekomstige maaiveld situeren. In het zuidelijke gedeelte van de zone voor bodemingrepen (ter hoogte van het zuidelijke gedeelte van de overdekte hal) zullen deze velden zich bevinden op een diepte van ca. 20 cm in ophoging. In de hal zal er ook een rioleringsstelsel aangelegd worden die aangesloten wordt op de wadi. De diepte van deze riolering situeert zich 90 cm al dan niet in ophoging. In het noordelijke gedeelte van de hal zal dit in het maaiveld zijn. In het zuidelijke gedeelte zal dit in de ophoging zijn. De wadi bevindt zich ten zuiden van de nieuwe overdekte hal. Deze ingreep zal een oppervlakte hebben van ca. 126 m² en zal een diepte hebben van 40 m onder het oorspronkelijke maaiveld. De nieuwe zandbak tot slot, die zich ten oosten van de onoverdekte padelvelden bevindt, zal een oppervlakte hebben van 170 m² en een diepte hebben van ca. 20 cm onder het oorspronkelijke maaiveld. Hierbij worden eventueel aanwezige archeologische waarden in het oostelijke gedeelte van het plangebied onherroepelijk vernietigd. In totaal gaat dit om een oppervlakte van ca. 3.720 m².

Op basis van bovenstaande gegevens is er een zeer hoge archeologische verwachting toe te schrijven voor sites vanaf de steentijd tot ca. de 2de helft van de 18de eeuw, niet rekening houdend met de mogelijks bestaande bodemverstoring.

- *Landschappelijk bodemonderzoek*

Landschappelijke boringen hebben uitgewezen dat een archeologisch niveau zich enkel ter hoogte van boringen 1 en 2 bevindt op een diepte tussen ca. 105 en 120 cm -mv. Dit niveau is ook slechts beperkt bewaard gebleven (15 à 35 cm). Het archeologisch relevant niveau betreft de top van de oranje-gele tot oranje-beige C-horizont, bestaande uit zandleem. Het betreft eolische zandleemafzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Toen had wind binnen een toendralandschap vrij spel om sedimenten te verplaatsen. De oranje-gele tot oranje-beige zandleem is de onaangetaste moederbodem en de laag waarin eventuele sporen het gemakkelijkst kunnen worden herkend. In het centrale, noordelijke en oostelijke deel werd enkel het Tertiair substraat aangetroffen onder de opgebrachte laag met wisselende diktes. Het Tertiair substraat werd aangetroffen op dieptes tussen 100 en 180 cm -mv, met een gemiddelde dat ligt rond 146 cm -mv. Dit glauconiet- en roesthoudend, donkergroen (eventueel met donkerbruine vlekken), grof zand is typerend voor de Tertiaire Formatie van Berchem, waarbinnen het plangebied zich bevindt. De geplande bodemingrepen zullen niet reiken tot een diepte die het archeologisch niveau in het zuidoosten zal verstoren, waardoor eventuele archeologie in de bodem niet vernietigd zal worden. In het centrale, oostelijke en noordelijke deel werd bovengenoemd relevant archeologisch niveau niet aangetroffen.

Het plangebied is gelegen op de helling van een hoger gelegen rug in de subcuesta van het Land van Boom. Deze is sterk bepaald door de geologische gesteldheid van het Tertiair substraat dat ook in de boringen werd aangetroffen.

De afwezigheid van begraven bodems kan mogelijk verklaard worden door de antropogene ingrepen zoals afgraven en ophogen die binnen het plangebied hebben plaatsgevonden in het verleden.

Er is niet voldoende informatie verzameld over de eventuele aan- of afwezigheid van een archeologische site. Gelet op de gekende gegevens uit de omgeving van het plangebied is er een kans dat er een archeologische site vanaf de steentijd tot ca. de 2de helft van de 18de eeuw aanwezig is. Deze kans wordt na het landschappelijk bodemonderzoek echter laag ingeschat omdat het Quartaire niveau slechts in de twee meest zuidoostelijke boringen werd aangetroffen en maar beperkt in diepte bewaard is. Steentijdvindplaatsen worden op basis van het landschappelijk bodemonderzoek niet verwacht, aangezien er geen textuur B-horizont bewaard is gebleven waarbij deze *in situ* teruggevonden kunnen worden. Er is wel voldoende informatie aanwezig om de bodembewaringstoestand en de impact van de geplande werken te evalueren en eventueel vervolgonderzoek te adviseren.

2.1 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Het landschappelijk booronderzoek aan de Meylweg in Kontich leverde geen begraven profiel of textuur B-horizont op. Hierdoor worden er geen *in situ* steentijdvindplaatsen verwacht. Wel kunnen er in de top van de C-horizont die enkel werd aangetroffen in het zuidoosten, tussen 105 en 120 cm - mv, nog archeologische sporen bewaard zijn gebleven. Deze kans wordt echter laag ingeschat omdat er slechts 10 à 35 cm bewaard is gebleven van de Quartaire eolische zandleemafzettingen. Tevens zal dit niveau niet geraakt worden door de geplande bodemingrepen, waardoor de werken geen impact zullen hebben op de bewaring van eventuele archeologische resten. In het centrale, oostelijke en noordelijke deel werd dit archeologisch relevant niveau niet aangetroffen, waardoor een verder onderzoek daar in elk geval niet tot kenniswinst zou leiden. Aangezien het archeologisch relevant niveau enkel in het zuidoosten slechts beperkt bewaard is en er door de geplande werken geen impact zal zijn op het archeologisch niveau, is een verder vooronderzoek niet noodzakelijk. Door de beperkte bewaring van dit niveau zou een verder onderzoek tevens ook tot nagenoeg geen kenniswinst leiden. Er wordt dan ook een advies gegeven om de terrein vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

3 Programma van maatregelen

Uit bovenstaande gegevens adviseert J. Verrijckt Bvba momenteel geen vervolgonderzoek. Echter is er wel de mogelijkheid aanwezig dat er zich binnen het plangebied archeologische sites situeren, echter is deze verwachting zeer laag. Daarnaast zullen de geplande werkzaamheden het aanwezige archeologische niveau, in hoeverre mate deze nog bewaard is gebleven, niet aantasten.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, zijn de geplande werkzaamheden en de dieptes van het archeologisch vlak. Deze beslissing steunt op onderstaande redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Nee.

- Site aanwezig: Er zijn geen aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Op basis van het bureauonderzoek kan wel gesteld worden dat er een hoge verwachting op het aantreffen van een archeologische site is. Echter heeft het landschappelijk bodemonderzoek aangetoond dat de archeologische verwachting teruggeschakeld kan worden naar laag.

- Voldoende info versturende impact van de geplande werkzaamheden op eventuele archeologische sites: ja. De werkzaamheden hebben betrekking op de aanleg van padelvelden, een wadi en een zandbak. In het zuidoosten van de advies, waar de C-horizont of het archeologisch niveau werd aangetroffen, zal er een overkapping voorzien worden voor de padelvelden. Deze zal gefundeerd worden via blokken met een diepte van ca. 70 cm -mv. De blokken in het noordelijke deel van de hal zullen zich hierbij in het maaiveld bevinden. De blokken in het zuidelijke gedeelte van de hal zullen zich bevinden in de ophoging van ca. 120 cm. Ook zal hier een riolering worden aangelegd op een diepte van ca. 90 cm -mv al dan niet in ophoging. In het noordelijke gedeelte van de hal zal dit in het maaiveld zijn. In het zuidelijke gedeelte zal dit in de ophoging van ca. 120 cm zijn. Verder zal er ook wadi worden voorzien met een diepte van ca. 40 cm -mv. Hierdoor zal er niet geraakt worden aan het archeologisch niveau (inclusief ruime archeologische buffer van 40 cm) waardoor eventuele archeologische resten niet verstoord zullen worden. Ter hoogte van boringen 3 t.e.m. 6, dus het centrale, oostelijke en noordelijke deel is dit niveau niet aanwezig. Tevens zal hier geen overkapping voorzien worden, enkel de padelvelden en een zandbak in het oosten. Zoals eerder gesteld reiken deze slechts tot 20 cm -mv, waardoor de aanzet ervan met zekerheid zal vallen binnen de reeds bestaande bodemverstoring.

Om te garanderen dat eventuele archeologische sites niet verstoord worden, mag niet afgeweken worden van bovenstaande voorwaarden.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

4 Bibliografie

BORSBOOM, A. & P. VERHAGEN, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). SIKB

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERWYNCK, A. 2016. *Archeologische vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie*, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 48.